

Warszawa, 12 stycznia 2019 r.

dr hab. Jacek Zaleśny
Instytut Nauk Politycznych
Uniwersytetu Warszawskiego

**Ocena
dorobku naukowego Pana Doktora Pawła Roberta Kowala
sporządzona w postępowaniu o nadanie stopnia doktora
habilitowanego w dziedzinie nauki społeczne, w dyscyplinie nauki
o polityce**

(uchwała Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów z dnia 4
grudnia 2018 r. Nr BCK – I – L – 7703/18)

Podstawa prawna sporządzenia recenzji

Ocenę dorobku i osiągnięć naukowych Pana Doktora Pawła Roberta Kowala sporządziłem na podstawie obowiązujących przepisów prawnych. Są one zawarte przede wszystkim w ustawie z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1789) oraz w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz. U. Nr 196, poz. 1165). Zgodnie z art. 16 ust. 1 i 2 ustawy z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki do postępowania habilitacyjnego może zostać dopuszczona osoba, która posiada stopień doktora oraz osiągnięcia naukowe lub artystyczne, uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora, stanowiące znaczny wkład autora w rozwój określonej dyscypliny naukowej lub artystycznej oraz wykazuje się istotną aktywnością naukową lub artystyczną. Osiągnięciem może być 1) dzieło opublikowane w całości lub w zasadniczej części, albo cykl publikacji powiązanych tematycznie; 2) zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne; 3) część pracy zbiorowej, jeżeli opracowanie wydzielonego zagadnienia jest indywidualnym wkładem osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Na podstawie upoważnienia zawartego w art. 16 ust. 4 ustawy z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, w rozporządzeniu z 1 września 2011 r. Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego dookreślił kryteria oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego, biorąc pod uwagę osiągnięcia naukowo-badawcze w dziedzinach nauki i sztuki lub obszarach wiedzy, współpracę międzynarodową, dorobek dydaktyczny i popularyzatorski oraz

uzyskane nagrody. W myśl przedmiotowego rozporządzenia kryteria oceny w zakresie osiągnięć naukowo-badawczych Habilitanta obejmują:

- 1) autorstwo lub współautorstwo publikacji naukowych w czasopismach znajdujących się w bazie Journal Citation Reports (JCR) lub na liście European Reference Index for the Humanities (ERIH);
- 2) autorstwo lub współautorstwo monografii, publikacji naukowych w czasopismach międzynarodowych lub krajowych innych niż znajdujące się w bazach lub na liście, o których mowa w pkt. 1, dla danego obszaru wiedzy;
- 3) autorstwo lub współautorstwo odpowiednio dla danego obszaru: opracowań zbiorowych, katalogów zbiorów, dokumentacji prac badawczych, ekspertyz, utworów i dzieł artystycznych;
- 4) sumaryczny impact factor publikacji naukowych według listy Journal Citation Reports (JCR), zgodnie z rokiem opublikowania;
- 5) liczbę cytowań publikacji według bazy Web of Science (WoS);
- 6) indeks Hirscha opublikowanych publikacji według bazy Web of Science (WoS);
- 7) kierowanie międzynarodowymi lub krajowymi projektami badawczymi lub udział w takich projektach;
- 8) międzynarodowe lub krajowe nagrody za działalność odpowiednio naukową albo artystyczną;
- 9) wygłoszenie referatów na międzynarodowych lub krajowych konferencjach tematycznych.

Kryteria oceny w zakresie dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej Habilitanta obejmują:

- 1) uczestnictwo w programach europejskich i innych programach międzynarodowych lub krajowych;
- 2) udział w międzynarodowych lub krajowych konferencjach naukowych lub udział w komitetach organizacyjnych tych konferencji;
- 3) otrzymane nagrody i wyróżnienia;
- 4) udział w konsorcjach i sieciach badawczych;
- 5) kierowanie projektami realizowanymi we współpracy z naukowcami z innych ośrodków polskich i zagranicznych, a w przypadku badań stosowanych we współpracy z przedsiębiorcami;
- 6) udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism;
- 7) członkostwo w międzynarodowych lub krajowych organizacjach i towarzystwach naukowych;
- 8) osiągnięcia dydaktyczne i w zakresie popularyzacji nauki lub sztuki;
- 9) opiekę naukową nad studentami i lekarzami w toku specjalizacji;
- 10) opiekę naukową nad doktorantami w charakterze opiekuna naukowego lub promotora pomocniczego, z podaniem tytułów rozpraw doktorskich;
- 11) staże w zagranicznych lub krajowych ośrodkach naukowych lub akademickich;

- 12) wykonanie ekspertyz lub innych opracowań na zamówienie organów władzy publicznej, samorządu terytorialnego, podmiotów realizujących zadania publiczne lub przedsiębiorców;
- 13) udział w zespołach eksperckich i konkursowych;
- 14) recenzowanie projektów międzynarodowych lub krajowych oraz publikacji w czasopiśmie międzynarodowych i krajowych.

Zgodnie z art. 16 ust. 1. ustawy z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1789) do postępowania habilitacyjnego może zostać dopuszczona osoba, która posiada stopień doktora oraz osiągnięcia naukowe lub artystyczne, uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora, stanowiące znaczny wkład autora w rozwój określonej dyscypliny naukowej lub artystycznej oraz wykazuje się istotną aktywnością naukową lub artystyczną.

Tym samym, do postępowania habilitacyjnego może zostać dopuszczona osoba, która posiada stopień doktora oraz łącznie spełnia dwie przesłanki: 1) ma osiągnięcie naukowe stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny naukowej lub artystycznej oraz 2) wykazuje się istotną aktywnością naukową lub artystyczną. Na zasadzie art. 18a ust. 7 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, zadaniem recenzenta w postępowaniu habilitacyjnym jest dokonanie oceny czy osiągnięcia naukowe habilitanta spełniają przywołane wyżej kryteria oceny. Na tej podstawie formułuję ocenę dorobku i osiągnięć naukowych Pana Doktora Pawła Roberta Kowala.

Podstawa faktyczna sporządzenia recenzji

Do oceny Habilitant przedłożył:

- 1) monografię autorską *Testament Prometeusza. Źródła polityki wschodniej III Rzeczypospolitej*, Instytut Studiów Politycznych PAN i Kolegium Europy Wschodniej im. Jana Nowaka-Jeziorańskiego we Wrocławiu, Warszawa-Wojnowice 2018 - rozprawa wskazana przez Habilitanta jako osiągnięcie naukowe w rozumieniu art. 16 ust. 2 ustawy z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki;
- 2) 2 monografie, w tym jedną sporządzoną na podstawie rozprawy doktorskiej oraz drugą napisaną ze współautorem;
- 3) antologię tekstów (opracowaną z dwiema osobami);
- 4) 21 artykułów naukowych opublikowanych w czasopiśmie naukowych.
- 5) 14 rozdziałów w pracach zbiorowych.

Przebieg kariery zawodowej Habilitanta

W 2011 r. Pan Paweł Robert Kowal uzyskał tytuł zawodowy magistra historii pisząc (na Wydziale Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego) pracę

magisterską pod tytułem *Ukraina, Litwa i Białoruś w myśli polskich środowisk opozycyjnych w latach 1976-1980*. Stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce został mu nadany na mocy uchwały Rady Naukowej Instytutu Studiów Politycznych PAN z dnia 28 stycznia 2011 r. na podstawie rozprawy *Polityka ekipy gen. Wojciecha Jaruzelskiego 1986-1989. Próba reformy w systemie władzy*.

Od 1999 r. Pan Paweł Robert Kowal pracuje w Instytucie Nauk Politycznych PAN. W 2017 r. podjął pracę w Studium Europy Wschodniej Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie m.in. kieruje Podyplomowymi Studiami Wschodnimi. Współpracuje także z Kolegium Europejskim w Natolinie.

Przebieg kariery zawodowej Habilitanta pozwala stwierdzić, że przebiega ona prawidłowo. Wiąże się z pracą dla najlepszych w Polsce ośrodków dydaktyczno-naukowych, w których prowadzi się zarówno dydaktykę na najwyższym poziomie, jak również realizuje zaawansowane merytorycznie badania naukowe.

Dzieło Testament Prometeusza. Źródła polityki wschodniej III Rzeczypospolitej, Instytut Studiów Politycznych PAN i Kolegium Europy Wschodniej im. Jana Nowaka-Jeziorańskiego we Wrocławiu, Warszawa-Wojnowice 2018 wskazane przez Habilitanta jako osiągnięcie naukowe w rozumieniu art. 16 ust. 2 ustawy z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki

Przedmiotem monografii jest proces kształtowania polityki wschodniej w Polsce po 1989 r., w szczególności – jej genezy i uzasadnienia wyborów leżących u jej podstaw. Jest to oryginalny, ważny temat badawczy, o istotnych implikacjach praktycznych w zakresie formowania obecnie polskiej polityki wschodniej. Analizując efekty polskiej polityki względem regionu państw Europy Wschodniej (czy też, innej grupy państw, tj. państw poradzieckich), należy wskazać, że są one dalece niewystarczające. Wystarczy wspomnieć, że relacje Polski z żadnym z państw poradzieckich, z którymi Polska graniczy, nie są realizowane na satysfakcjonującym poziomie, czego egzemplifikacją (jedną z wielu, bo nie jest to przedmiotem oceny rozprawy Habilitanta) jest chociażby sposób traktowania przez władze litewskie i kolejną litewską inwestycję PKN Orlen w rafinerii Możejki czy stan współpracy politycznej polsko-ukraińskiej. Dlatego też ważne są badania przeprowadzone przez Habilitanta nad kształtowaniem doktryny tych stosunków. Jej poznanie jest niezbędne dla zrozumienia uwarunkowań genetycznych polskiej polityki wschodniej, oceny jej racjonalności, możliwości i stopnia realizacji. Ewaluacja źródeł polityki wschodniej III Rzeczypospolitej jest konieczna dla planowania i realizowania tejże polityki wschodniej. Z tego też względu, wysoko należy ocenić sam dobór przedmiotu dysertacji habilitacyjnej.

Habilitant prawidłowo formułuje pytania badawcze. Szuka odpowiedzi na pytania badawcze: czym jest i czego dotyczy polska polityka wschodnia; jakie czynniki wpłynęły na jej kształtowanie przed 1989 r. i co z tego wynika dla okresu po 1989 r.; jakie idee i podejścia do jej realizacji formułowano u progu III Rzeczypospolitej; jak konstruowano polską politykę wschodnią w pierwszych latach po 1989 r. do momentu ukształtowania jej istoty pod koniec 1991 r.; jaki wpływ na kształtowanie polskiej polityki wschodniej miały poszczególne ośrodki decyzyjne, które oddziaływały na budowę tejże polityki; jakie trendy w polskiej myśli politycznej przyczyniły się do ukształtowania polskiej polityki wschodniej; jak oddziaływały na nią czynniki międzynarodowe. W przeprowadzonych badaniach, których efekty zostały zaprezentowane w monografii *Testament Prometeusza. Źródła polityki wschodniej III Rzeczypospolitej*, Pan Doktor Paweł Robert Kowal szuka odpowiedzi na pytania: w jaki sposób można określić zespół zasad polskiej polityki wschodniej przyjęty pod koniec 1991 r.; na podstawie jakich tradycji została ona ukształtowana, w tym – odwołując się do wątku podnoszonego w debacie publicznej – na ile można mówić o swego rodzaju «doktrynie Giedroycia»; w jakim stopniu zmieniona doktrynalnie polska polityka wschodnia była wykonywana przez dyplomację przygotowaną w okresie PRL; czy wypracowanie polskiej polityki wschodniej rodziło spory wśród podmiotów określających wektory polskiej polityki zagranicznej czy też wokół tego zagadnienia doszło do uformowania konsensusu; wreszcie – nie tylko dlaczego – ale też i jaka była ta polityka wschodnia i co z niej wynika dla okresu późniejszego.

Oprócz pytań badawczych, Habilitant stawia interesujące i w znacznym zakresie nowatorskie, hipotezy badawcze. Po pierwsze, że na ukształtowanie polskiej polityki wschodniej z lat 1989-1991 miały wpływ następujące do niej podejścia: finlandyzacyjne, neoendeckie, hiperasekuracyjne, neoprometejskie, neojagiellońskie i geopolityczne. Po drugie, że dla formowania polskiej polityki wschodniej po 1989 r. istotne znaczenie miała zmiana sytuacji międzynarodowej w regionie, tj. polityka państw zachodnich względem regionu, wyjście Polski z Układu Warszawskiego oraz rozpad ZSRR. Po trzecie, że dla formowania polskiej polityki wschodniej po 1989 r. miała znaczenie polityka Jana Pawła II względem państw Europy Środkowej.

Habilitant wykorzystał metody badawcze typowe dla nauk historycznych i politycznych w postaci analizy krytycznej oraz metody porównawczej. Ich zastosowanie było adekwatne do postawionych celów badawczych i pozwoliło Mu na ich zrealizowanie.

Podkreślenia i docenienia wymaga szerokie osadzenie badań w źródłach pierwotnych, czemu m.in. służyła kwerenda w archiwach: Archiwum Akt Nowych, Archiwum Archidiecezji Warszawskiej, Archiwum MSZ, Archiwum Dokumentacji Historycznej PRL, Archiwum IPN, Archiwum Instytutu Zachodniego w Poznaniu (i innych instytutów

dysponujących dokumentami dotyczącymi polskiej polityki wschodniej), Centralne Archiwum Wojskowe. Wykorzystał także dokumenty będące w dyspozycji osób prywatnych. Na bazę źródłową rozprawy składają się także wywiady eksperckie przeprowadzone na tę okoliczność z ponad pięćdziesięcioma polskimi ekspertami z zakresu polityki wschodniej, w tym – ekspertami, którzy tę politykę tworzyli i realizowali. Równie wysoko należy ocenić przeprowadzoną przez Habilitanta krytykę źródeł, co sprawia, że jest to rozprawa mocno osadzona w ustaleniach polskiej nauki, nie pomijająca jej – nie małego przecież w tym zakresie – dorobku.

Autor z powodzeniem zmierzył się z postawionym sobie ambitnym wyzwaniem badawczym. Prawidłowe podejście metodologiczne Habilitanta pozwoliło Mu zrealizować zakładane cele badawcze, tj. poddać deskrypcji i eksplanacji genezę polskiej polityki wschodniej po 1989 r., odpowiedzieć na stawiane w pracy pytania badawcze, poddać weryfikacji/falsyfikacji stawiane w niej hipotezy badawcze. Udowadnia bezprecedensowy wkład Jerzego Giedroycia i skupionego wokół niego środowiska «Kultury» w konceptualizację polskiej myśli wschodniej po 1945 r., zarazem jednak udowadnia, że nie był to wkład wyłączny, który uzasadniałby pomijanie w tym kontekście innych podmiotów podnoszących motywy polskiej polityki wschodniej. Jak wyjaśnia Habilitant, to, co w literaturze zagadnienia nazywa się «doktryną Giedroycia» jest *de facto* syntezą kilku podejść do polskiej polityki wschodniej, skrupulatnie zrekonstruowanych przez Pana Doktora Pawła Roberta Kowala. Wśród nich podejściem dominującym okazało się podejście neoprometejskie. Ono (wraz z podejściem geopolitycznym) – jak dowodzi Autor – okazało się dominujące po 1989 r. i wywarło kluczowy wpływ na politykę rządu Tadeusza Mazowieckiego.

Reasumując, nie budzi moich wątpliwości, że monografia *Testament Prometeusza. Źródła polityki wschodniej III Rzeczypospolitej* to dzieło oryginalne, podnoszące tematykę ważną dla rozwoju polskiej politologii, poddające ją pogłębionej analizie i w profesjonalny sposób wyjaśniające źródła polityki wschodniej III Rzeczypospolitej Polskiej. Z tego powodu jest to osiągnięcie naukowe, o którym mowa jest w art. 16 ust. 1 ustawy z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1789) czyli, że jest to osiągnięcie naukowe stanowiące znaczny wkład Habilitanta w rozwój w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o polityce.

Autorstwo lub współautorstwo monografii, publikacji naukowych w czasopiśmie międzynarodowych lub krajowych, pracach zbiorowych

Dorobek publikacyjny Pana Doktora Pawła Roberta Kowala skoncentrowany jest wokół trzech grup zagadnień:

a) teoretyczna i empiryczna refleksja nad polityką wschodnią w XX w.,

b) transformacja w Polsce i innych państwach Europy Środkowej i Wschodniej po 1989 r.

c) stosunki polityczne zachodzące we współczesnej Ukrainie i ich percepcja ze strony innych uczestników stosunków międzynarodowych.

Zwraca uwagę stabilność rozwoju naukowego Habilitanta. Konsekwentnie kontynuuje badania podjęte już w pracy magisterskiej, wydzielając z nich obszary nowych dociekań naukowych, co sprawia, że z jednej strony – są one innowacyjne, a zarazem – bazują na już posiadanych przez Habilitanta wiedzy, kompetencjach i umiejętnościach.

Z punktu widzenia doktryny nauk politycznych Pan Doktor Paweł Robert Kowal podejmuje ważne problematyki, wymagające naukowej eksploracji. W tym zakresie wkład Habilitanta ocenić należy jako znaczny tak w ujęciu ilościowym, jak również jakościowym. Innymi słowy, Habilitant pracuje intensywnie, a efekty jego pracy są wartościowe poznawczo.

Po uzyskaniu stopnia naukowego doktora Habilitant opublikował dwie monografie. Pierwsza z nich to *Koniec systemu władzy. Polityka ekipy gen. Wojciecha Jaruzelskiego w latach 1986-1989*, Warszawa 2012. Jest to zmodyfikowana wersja dysertacji doktorskiej i jako taka nie podlega ocenie w postępowaniu habilitacyjnym. Tym niemniej trzeba zaznaczyć, że jest to rozprawa, która bardzo wysoko jest oceniana przez doktrynę i wraz z monografią Profesora Antoniego Dudka, *Reglamentowana rewolucja. Rozkład dyktatury komunistycznej w Polsce 1988-1990* (Kraków 2004) uznawana jest za kluczową monografię z tego zakresu.

Drugą monografię *Jaruzelski. Życie paradoksalne* (Kraków 2015) Habilitant napisał ze współautorem. Jak wskazuje jej tytuł, jest to biografia Wojciecha Jaruzelskiego, w której na podstawie historycznej rekonstrukcji drogi życiowej Wojciecha Jaruzelskiego (której wysoki naukowy poziom został osiągnięty dzięki historycznemu warsztatowi Habilitanta) przeprowadzono politologiczną analizę decyzji podejmowanych przez Wojciecha Jaruzelskiego, w czym niezbędne były politologiczne umiejętności Habilitanta, wykorzystanie przez Niego metodologii prowadzenia badań właściwej dla nauk politycznych. Monografia *Jaruzelski. Życie paradoksalne* została pozytywnie oceniona przez ekspertów i wraz z monografią Doktora Lecha Kowalskiego, *Jaruzelski. Generał ze skazą* (Poznań 2012) uznawana jest za najbardziej inspirującą biografię Wojciecha Jaruzelskiego.

Po uzyskaniu stopnia doktora Habilitant opublikował 21 artykułów w czasopismach naukowych. Przeważają analizy ogłoszone w liczących się w polskiej politologii czasopismach naukowych, jak «Politeja», «Studia Polityczne», «Myśl Ekonomiczna i Polityczna», «New Eastern Europe», «Nowa Europa Wschodnia». Na szczególne zaznaczenie zasługują teksty ogłoszone w tych dwóch ostatnich periodykach, jako –

jak wskazują same ich tytuły – wyspecjalizowanych w publikowaniu analiz dotyczących państw poradzieckich. Oznacza to właściwy dobór miejsca przedkładania tekstów naukowych, dobór skoncentrowany na dotarciu do czytelnika zainteresowanego daną tematyką, a przy tym umiającego ją ocenić, z czym z kolei wiąże się rezonowanie ogłaszanych przez Habilitanta tez badawczych.

Zwraca natomiast uwagę deficyt w dorobku Habilitanta analiz ogłoszonych w czasopismach wydawanych za granicą, co – biorąc pod uwagę badaną przez Niego problematykę – powinno mieć miejsce. O ile od badacza zjawisk i procesów typowo polskich nie powinniśmy oczekiwać, że wyniki swoich badań będzie ogłaszać za granicą (bo zwyczajnie zagraniczny czytelnik jest nimi zainteresowany w podobnym stopniu, jak polski czytelnik jest zainteresowany analizami poświęconymi kulturze politycznej młodzieży w Peru czy instytucjom społeczeństwa demokratycznego Mongolii, chociaż dla tych państw są to zagadnienia ważne, wymagające naukowego badania) o tyle tematyka badawcza podnoszona przez Habilitanta jest interesująca także dla zagranicznego czytelnika i jako taka może być mu przedkładana.

W pracach zbiorowych Habilitant opublikował 14 rozdziałów. Są one zamieszczone w poważnych monografiach, redagowanych przez doświadczonych i szanowanych akademików, opublikowanych w renomowanych wydawnictwach naukowych. Pomimo że w ocenie ministerialnej teksty ogłoszone w pracach zbiorowych są niedoceniane, tym niemniej – z punktu widzenia postępowania habilitacyjnego – mają one niebagatelne znaczenie. Przede wszystkim są one potwierdzeniem pozycji naukowej Habilitanta, faktu, że w polskiej politologii nie jest On osobą anonimową, a przeciwnie – jest zapraszany do współpracy przez doświadczonych badaczy, którzy we współpracy badawczej z Habilitantem widzą wartość daną w projektowanych przez siebie badaniach.

Zaznaczenia wymaga różnorodność zainteresowań badawczych Habilitanta. W ramach wyodrębnionych wyżej trzech grup zagadnień, w kompetentny sposób umie pisać o oligarchizacji polityki ukraińskiej, kierunkach polskiej polityki zagranicznej, polityce energetycznej Unii Europejskiej wobec państw Partnerstwa Wschodniego czy polityce wschodniej Kościoła Katolickiego. Jednocześnie, co wymaga podkreślenia, jest to dorobek spójny wewnątrznie. Poszczególne wątki wzajemnie się uzupełniają. Habilitant podejmuje zagadnienia leżące w zakresie Jego kompetencji, czego efektem są publikacje sporządzone prawidłowo metodologicznie i interesujące poznawczo.

Lektura publikacji Habilitanta pozwala stwierdzić, że dominują w nich teksty dotyczące opisu i wyjaśnienia konkretnych zjawisk i procesów zachodzących w zakresie interesujących Go problematyk. Przeważają refleksje nad konkretnymi faktami empirycznymi i odpowiedzi udzielane przez analityka. W mniejszym zakresie publikacje

mają charakter teoretyczny, dotyczą uogólnienia zaobserwowanych zjawisk i procesów, co z kolei składa się na funkcję prognostyczną badań politologicznych. Znamienne dla Habilitanta podejście badawcze można tłumaczyć Jego w pierwszej kolejności wykształceniem historycznym i wiernością metodom badawczym właściwym dla nauk historycznych.

Autorstwo lub współautorstwo opracowań zbiorowych, katalogów zbiorów, dokumentacji prac badawczych, ekspertyz

Z wykazu dorobku Habilitanta wylania się bogactwo sporządzonych ekspertyz. Wykonał ich kilkadziesiąt dla krajowych i zagranicznych think tanków, jak również organów władzy publicznej.

Habilitant wspólnie z dwiema osobami przygotował antologię tekstów: *Nie jesteśmy ukrainofilami. Polska myśl polityczna wobec Ukraińców i Ukrainy. Antologia tekstów*, Wrocław 2008. Choć jest to opracowanie sporządzone przed uzyskaniem przez Niego stopnia naukowego doktora nauk humanistycznych i jako takie nie podlega ocenie w postępowaniu habilitacyjnym, tym niemniej warto o nim wspomnieć z dwóch powodów, z których jeden ma znaczenie dla oceny dorobku Habilitanta. Po pierwsze, są to teksty starannie dobrane, kluczowe z punktu oceny stosunku polskich pisarzy politycznych względem tematyki ukraińskiej. Ich studiowanie jest niezbędne do zrozumienia przedmiotowej tematyki. Po drugie, co ma znaczenie dla oceny dorobku naukowego Habilitanta, nie unika On wykonywania prac badawczych, które są bagatelizowane w ocenie ministerialnej i jako takie nisko w niej wyceniane, ale które są ważne w procesie kształcenia politologów, w tym specjalizujących się w tematyce wschodniej czy w stosunkach międzynarodowych.

Liczba cytowań publikacji według bazy Google Scholar i indeks Hirscha

Po uzyskaniu stopnia doktora publikacje Habilitanta (według bazy Google Scholar) były cytowane 47 razy, zaś indeks Hirscha wynosi 3. Obie te wielkości wskazują, że Jego publikacje są przywoływane przez doktrynę i tym samym ma On wkład w rozwój w dyscyplinie naukowej, w zakresie której prowadzi swoją działalność.

Kierowanie międzynarodowymi lub krajowymi projektami badawczymi oraz udział w takich projektach przez Habilitanta

W świetle dokumentacji przedłożonej przez Habilitanta, «współzarządza» On jednym międzynarodowym projektem badawczym: *Trzy rewolucje*. Jest to projekt badawczy finansowany ze środków Komisji Europejskiej, w którym partycypują partnerzy z ośrodków naukowych z Ukrainy, Stanów Zjednoczonych, Polski, Wielkiej Brytanii, Kanady i Francji.

Habilitant bierze udział w dwóch projektach naukowych finansowanych przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz w

projekcie prowadzonym przez Regionalny Ośrodek Dialogu i Edukacji Historycznej.

W świetle powyższego należy stwierdzić, że Habilitant uczestniczy (w różnym charakterze) w realizacji krajowych i międzynarodowych projektów badawczych.

Międzynarodowe lub krajowe nagrody za działalność odpowiednio naukową albo artystyczną Habilitanta

Habilitant jest laureatem prestiżowej nagrody im. Profesora Tomasza Strzembosza, którą uzyskał w 2013 r. za monografię (będącą zmodyfikowaną wersją Jego dysertacji doktorskiej) *Koniec systemu władzy. Polityka ekipy gen. Wojciecha Jaruzelskiego w latach 1986-1989*. W 2016 r. otrzymał nagrodę specjalną dyrektora Instytutu Nauk Politycznych PAN za bardzo dobre wyniki w pracy naukowo-badawczej.

Wygłoszone przez Habilitanta referaty na międzynarodowych lub krajowych konferencjach tematycznych

W świetle dokumentacji przedłożonej przez Pana Doktora Pawła Roberta Kowala, po uzyskaniu stopnia naukowego doktora nauk humanistycznych wygłosił On 24 referaty na konferencjach międzynarodowych i 11 referatów na konferencjach krajowych. Jest to bardzo bogaty dorobek, potwierdzający żywy udział Habilitanta w wydarzeniach naukowych właściwych dla dziedziny, którą się interesuje. Efekty prowadzonych przez siebie prac prezentuje na forum osób zajmujących się daną problematyką, co pozwala Mu naukowo weryfikować stawiane hipotezy badawcze i konfrontować je z ustaleniami innych badaczy. To, że wkład Habilitanta w rozwój doktryny nauk politycznych jest istotny, potwierdza także fakt, że jest On badaczem zapraszany do wygłaszania wykładów. Wygłosił 43 wykłady głównie na zaproszenie uczelni wyższych i organizacji społecznych na Ukrainie, Białorusi, w Federacji Rosyjskiej, Chinach, Stanach Zjednoczonych, Kanadzie, Kolumbii i Argentynie.

Udział w komitetach organizacyjnych międzynarodowych lub krajowych konferencjach/seminariach naukowych

Habilitant uczestniczył w organizowaniu w Polsce ośmiu konferencji/seminariów naukowych oraz w organizowaniu jednej konferencji na Ukrainie.

Udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism

W świetle dokumentacji przedłożonej przez Pana Doktora Pawła Roberta Kowala, bierze On udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism. Jest redaktorem naczelnym reprezentatywnego dla polskiej nauki o stosunkach międzynarodowych czasopisma naukowego «Sprawy Międzynarodowe», rocznika «Warsaw East

European Review», jak również wchodzi w skład rady redakcyjnej opiniotwórczego (w zakresie problematyki wschodniej) czasopisma naukowego «New Eastern Europe». Udział (w różnej roli) w komitetach redakcyjnych ważnych czasopism naukowych jest odbiciem pozycji badacza w środowisku naukowych, zaufania do jego kwalifikacji i rzetelności naukowej. Z tego też powodu fakt, że także tego rodzaju zadania naukowe wykonuje Habilitant świadczy o tym, że – w zakresie zagadnień, którymi zajmuje się profesjonalnie, czyli m.in. tematyki wschodniej i stosunków międzynarodowych – jest On szanowanym badaczem, mającym liczący się wkład organizacyjny w rozwój politologii.

Członkostwo w międzynarodowych lub krajowych organizacjach i towarzystwach naukowych

Habilitant jest członkiem licznych międzynarodowych i krajowych organizacji i towarzystw naukowych. Są to: Kolegium Historyczno-Programowe Europejskiego Centrum Solidarności w Gdańsku; International Council of Museums, Polsko-Ukraińskie Forum Partnerstwa; Platform of European Memory and Conscience, Kolegium Europy Wschodniej im. Jana Nowaka-Jeziorańskiego.

Osiągnięcia dydaktyczne i w zakresie popularyzacji nauki

Habilitant brał udział w 73 debatach i dyskusjach publicznych popularyzujących naukę. Jest też publicystą i komentatorem kluczowych w Polsce środków masowego przekazu. Również ta Jego działalność dotyczy zagadnień badawczych, wokół których zogniskowane są prowadzone przez Habilitanta prace naukowe, tj. refleksja nad polityką wschodnią w XX w., w tym – stosunki polityczne zachodzące we współczesnej Ukrainie i ich percepcja ze strony innych uczestników stosunków międzynarodowych; transformacja w Polsce i innych państwach Europy Środkowej i Wschodniej po 1989 r. Są one uzupełnione o analizę bieżących wydarzeń politycznych, w tym – partyjnych. Działania popularyzatorskie intensywnie prowadzone przez Pana Doktora Pawła Roberta Kowala dobrze wpisują się rolę uczonego, którzy oprócz prowadzenia badań naukowych i kształcenia studentów (elity intelektualnej Rzeczypospolitej Polskiej i innych państw) bierze udział także w kształtowaniu świadomości politologicznej dużych grup społecznych.

Działalność dydaktyczna i szkoleniowa

Habilitant prowadził zajęcia dydaktyczne na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Uniwersytecie Rzeszowskim, Wyższej Szkole Turystyki i Ekologii w Suchej Beskidzkiej, Akademii Marynarki Wojennej. Szkolił wyższych urzędników administracji państw Azji Środkowej.

Współpraca z zagranicznymi ośrodkami naukowymi

Z przedstawionej przez Pana Doktora dokumentacji wynika, że w latach 2016-2017 współpracował z Uniwersytetem Antioch w Stanach Zjednoczonych w ramach realizowanego na nim programu współpracy z uczelniami europejskimi. O prowadzonych przez Niego wykładach na zagranicznych uniwersytetach piszę w innym miejscu.

Wnioski

Zgodnie z art. 16 ust. 1. ustawy z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1789) do postępowania habilitacyjnego może zostać dopuszczona osoba, która posiada stopień doktora oraz łącznie spełnia dwie przesłanki: 1) ma osiągnięcie naukowe stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny naukowej lub artystycznej oraz 2) wykazuje się istotną aktywnością naukową lub artystyczną. Analiza dokumentacji przedstawionej do oceny w postępowaniu habilitacyjnym Pana Doktora Pawła Roberta Kowala nakazuje stwierdzić, że Habilitant spełnia kryteria sformułowane w ustawie z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1789) oraz dookreślonych w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz. U. Nr 196, poz. 1165). Rozprawa wskazana przez Pana Doktora Pawła Roberta Kowala jako osiągnięcie naukowe w rozumieniu art. 16 ust. 2 ustawy z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki jest metodologicznie prawidłowo przygotowana, merytorycznie dojrzała. Postawione są w niej oryginalne, ważne dla rozwoju polskiej politologii hipotezy badawcze, których weryfikacja/falsyfikacja uzasadniają, że jest to monografia wartościowa poznawczo, tj. w całej rozciągłości spełniająca cechy rozprawy habilitacyjnej.

Habilitant spełnia też drugie kryterium ustawowe, tj. wykazuje się istotną aktywnością naukową. Habilitant intensywnie uczestniczy w krajowym i w międzynarodowym życiu naukowym. Publikuje w renomowanych krajowych czasopismach naukowych i są to teksty oryginalne, dotyczące zagadnień ważnych z punktu widzenia polskiej politologii. Jest autorem ekspertyz przygotowanych dla podmiotów krajowych i zagranicznych. Bierze aktywny udział w konferencjach krajowych i konferencjach organizowanych za granicą. Jest badaczem często zapraszany przez uczelnie krajowe i zagraniczne do podzielenia się ze studentami efektami prowadzonych badań naukowych. Przebieg i dotychczasowe efekty działalności badawczej i dydaktycznej Habilitanta pozwalają stwierdzić wielość podejmowanych przez Niego wartościowych i zróżnicowanych inicjatyw badawczych oraz dydaktycznych,

samodzielność badawczą, umiejętność stawiania sobie oryginalnych zadań badawczych i ich prawidłowe wykonanie. Szeroki wachlarz wykorzystywanych środków wyrazu naukowego świadczy o dojrzałości naukowej Habilitanta.

Biorąc powyższe pod uwagę stwierdzam, że Pan Doktor Paweł Robert Kowal wniósł istotny wkład w rozwój podejmowanej przez siebie dyscypliny naukowej. Pozytywna ocena dotyczy zarówno publikacji wskazanej przez Habilitanta jako osiągnięcie naukowe w rozumieniu art. 16 ust. 2 ustawy z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, jak również Jego działalności naukowej i dydaktycznej. Dlatego też, zgodnie z art. 18 a ust. 7 ustawy z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1789), wnoszę o dopuszczenie Pana Doktora Pawła Roberta Kowala do dalszego procedowania w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauki społeczne, w dyscyplinie nauki o polityce.

dr hab. Jacek Zaleśny
Instytut Nauk Politycznych
Uniwersytetu Warszawskiego

